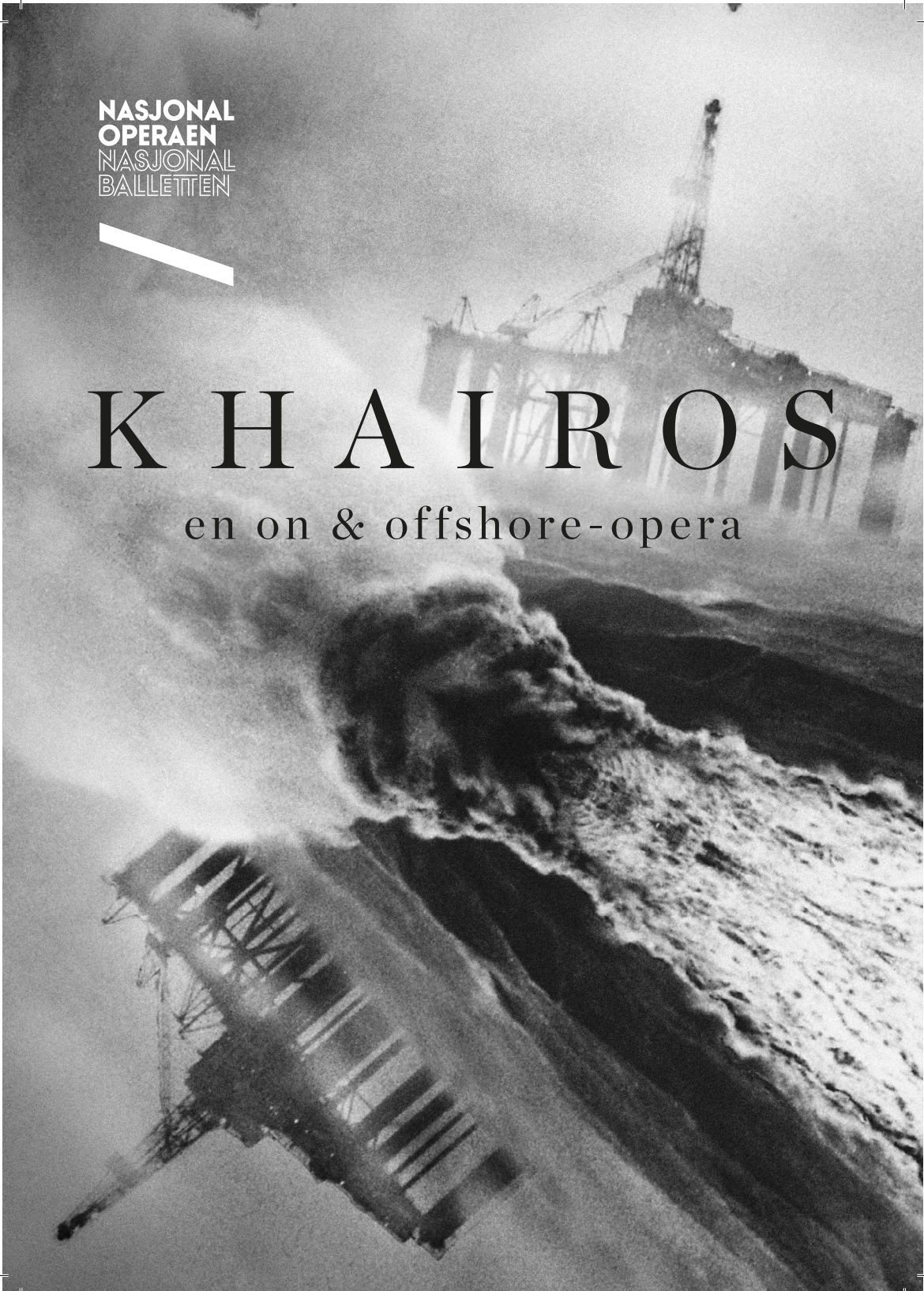
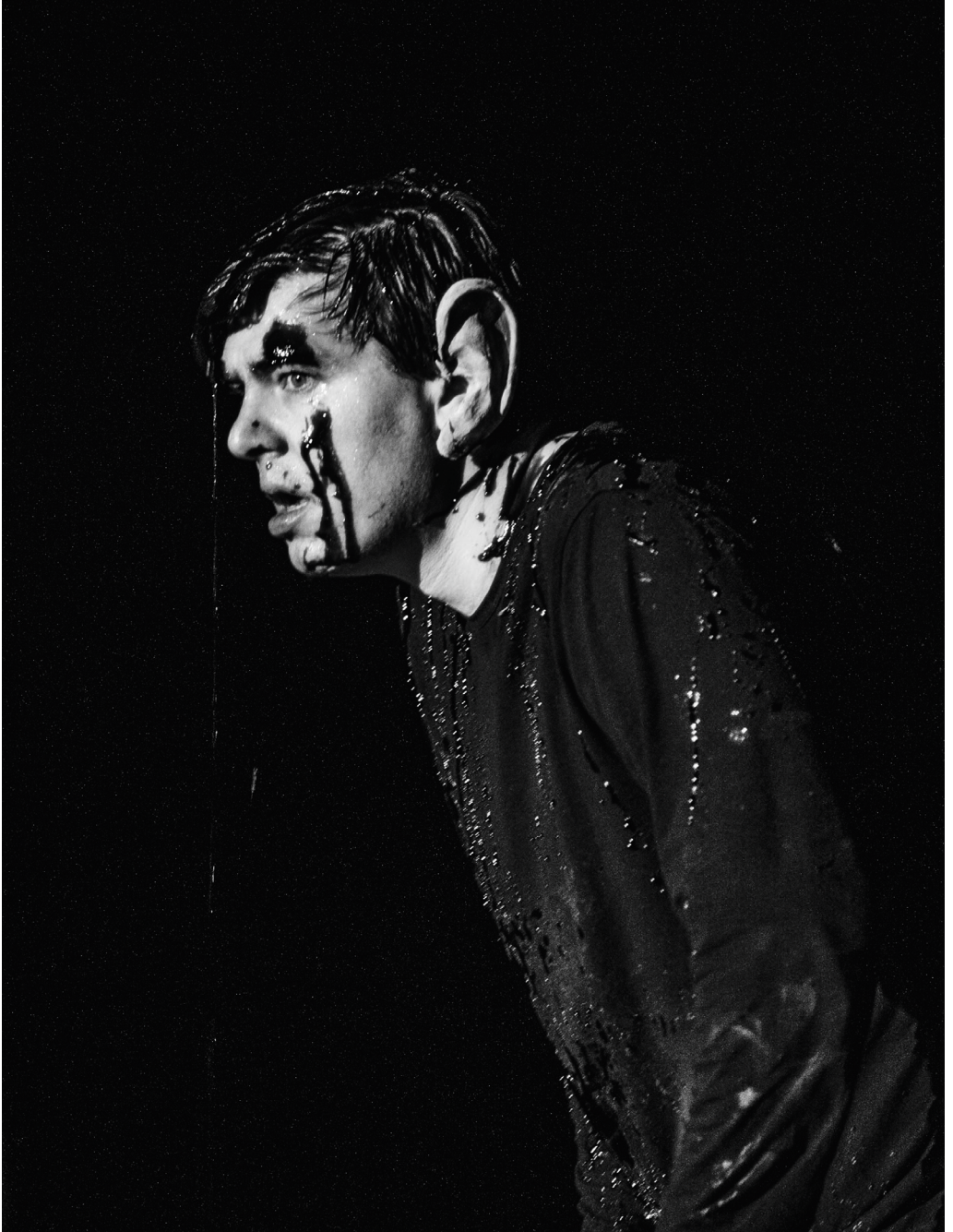

NASJONAL
OPERAEN
NASJONAL
BALLETTEN

KHAIROS

en on & offshore-opera

HÅVARD STENSVOLD (BO BERG)

K H A I R O S

en on & offshore-opera

Opera i to akter av Knut Vaage og Torgeir Rebolledo Pedersen

Musikk ▶ Knut Vaage

Libretto ▶ Torgeir Rebolledo Pedersen

Dramaturgi ▶ Bibbi Moslet

Musikalsk ledelse ▶ Pierre-André Valade

Regi ▶ Kjersti Horn

Scenografi og kostymer ▶ Erika Magnusson

Lysdesign og videoprojeksjoner ▶ Sutoda

Lyddesign ▶ Thorolf Thuestad

Urpremiere: Den Norske Opera & Ballett 10. mai 2013

Norske undertekster: Torgeir Rebolledo Pedersen

Engelske undertekster: John C. Anthony

Ansvarlig utgiver: Tom Remlov, Den Norske Opera & Ballett

Ansvarlig redaktør: Maria af Klinteberg Herresthal

I redaksjonen: Kari Eikli, redaktør / Erik Berg, foto / Live Bergitte Molvær, grafisk design

Trykk: 07 Gruppen AS

Forsidefoto: Corbis

VENSTRE: MATHIAS GILLEBO (BRANNVARSLERBYDER 2) / HØYRE: NILS HARALD SØDAL (GODPA), TONE KUMMERVOLD (ALUN O. ALL), HÅVARD STENSVOLD (BO BERG)

HANDLING

FØRSTE AKT / ONSHORE

Khairos' majestet og gudfar Godpa lander med sitt helikopter i et festkledd Khairos Storting, der han hylles. Her er også vår antihelt Bo Berg tilstede som taffelpianist, og her møter han Alun O. All, lobbyist, *petro-psykolog* og leverandør av borekroner. Bo opponerer mot hyllesten og drikker tett.

Bo spør Godpa hvor lenge han tror Khairos storting vil snakke han etter munnen. Dette har også Godpa spurt seg om lenge; og kvitterer med et: *Fred være med deg*. Men blir Bo for full og for plagsom, og kastes på dør. Godpa bestemmer seg så for Aluns firma som leverandør av borekroner, og lar seg villig krone. Deretter kaster han Khairos Storting på dør. Morgenen etter, før Bo drar til Alun for å stemme hennes piano, ringes han opp av sin eks Nanna, som nekter han samvær med deres felles sønn Lillebo. På vei hjem fra Alun møter Bo to innpåslitne brannvarslertilbydere som demonstrerer brannvarslere. Så dukker også Nanna opp og roper at hun skal ha skatollet, ikke stumtjeneren, det var ikke slik de bestemte seg for å dele boet. Alt toppe seg for Bo når han krysser Khairos Park og overmannes av to bråkete løvblåsere. Disse irriterer han i den grad at han uforvarende forårsaker den enes død. Khairos Konsensusråd idømmer Bo åtte år offshore. For etter en konsultasjon hos petro-psykologen Alun O. All bekreftes det at Bo ikke bare har absolutt gehør, han har også seismiske evner som gjør han skikket til å stille sin følsomhet i lønnsomhetens tjeneste. To mystiske skikkelser dukker stadig vekk opp både i første og annen akt; den ene er Lillebo, Bos sønn som han ikke får se, den andre er gjenferdet av Atlantis, en død dykker.

ANDRE AKT / OFFSHORE

Åtte år er snart gått. Bo har stort sett tilbragt tiden med å sitte nederst i plattformens *lyttebein*, der han har lyttet seg fram åtte drivverdige oljebørnner. En måneklar kveld han er oppe på dekk for å luftes, treffer han Bea; nylig ansatt som CO 2 fanger. Bea bærer også på en stor sorg, hun har for en tid tilbake mistet sin far Atlantis under et dykk her ute, da også under Godpas ledelse. For å forberede åpningen av den niende brønnen; Melpomene, arrangeres det *nadverd* på plattformen, der Bos arbeid (som han snart skal befris fra) og petrokratiet Khairos hylles. Etter nitid lytting fraråder imidlertid Bo å ta hull på Melpomene, og han støttes av Bea. Men Godpa, Alun, og Aluns nestkommanderende og øverste leder for *roughneckerne* på plattformen; Pietro Drilling, utelukker ikke å ta høyere og høyere risiko i det etterspørselen etter olje og gass igjen stiger (etter et midlertidig lavmål) og med den også oljeprisen og aksjekursen i deres involverte selskaper. Og de bestemmer seg, på tross av Bos innsigelser og på tross av at Bo og Bea også rent fysisk prøver å stoppe åpningen av brønnen, å stikke hull på trykkhelvetet Melpomene. Hvilket fører alle til Ragnarok, der Beas døde far, dykkeren Atlantis (den av Bea dypt savnede) går igjen med sitt gjentagende mantra om å bli beordret *for dypt for fort, og for fort for dypt*, for helt til slutt å høre Lillebo (den av Bo dypt savnede) sin lyse stemme sette navn på alt som ikke lenger er.

KETIL HUGAAS (ATLANTIS), NILS HARALD SØDAL (GODPA)

TANKER (ON & OFFSHORE) OM BEGJÆR I PETROKRATATIETS TID

Av Torgeir Rebolledo Pedersen

Opera og olje er begge sjangre det er lett å skli i, og dermed også lett å gå på *rattata* av. Hvilket ofte fører til svære fakter, skrik og skråll, begjær og svik. Mange vil også mene at både opera og olje er *anakronismer*, da de som *energikilder* er både bakstreverske og gammeldage; oljen er alt for forurensende og operaen er alt for dyr.

Nok om likhetene; i seg selv er jo oljen mer enn Metusalem gammel, men som operativ sjanger er operaen eldre enn oljen, den er ca. like gammel som Monteverdi.

Opera er overdrivelse og melodrama. Horace Engdahl skriver om bl.a. Richard Wagner (fritt sitert): *Det som får hans verk til å leve, er samtidig det som utgjør en kronisk skandale for fornuften, nemlig at vi åpenbart er mottagelige for noe virkeligheten nekter oss. Dette var jo gudsbevis en gang (...) men hvorfor kan ikke vi ikke nøye oss med SELV å være det beviset?*

Metastasio; den mest populære librettisten på 1700-tallet, gikk mot datidens forsøk på å innføre mer realisme i operaen. Men dem som ellers tok undringen og overdrivelsene i forsvar, ble ofte mistenkt og anklaget for *rojalisme*. Dette var kimen til fordommene mot operalibrettoen. Voltaire, den store opplysningstidsfilosofen, skriver: *Det som er for dumt å si, det synger man*. Og for fortsatt å være litt spøkefull: Veien fra Voltaire til Wittgensteins «*Hva man ikke kan snakke om, må man tie om*», er sannelig ikke lang.

Men det er ikke alltid fiksjonen klarer å overskride virkeligheten, for virkeligheten kan være vel så spektakulær som fiksjonen, på godt og ondt. Khairos er et diktet sted i tiden, men kan lett identifiseres som et sted i samtiden. Khairos er historien om to mennesker som møtes og vil ha hverandre, men ikke rekker å forenes. Ikke en gang deres munnner rekker å møtes. Begge bærer de på en personlig sorg, som får dem til å stille spørsmål både ved sivilisasjonen Khairos og den konsensus som der råder.

Med operaen Khairos ønsker vi også å slå nok et nytteløst slag (*a preemptive strike*, som det heter på godt NATO-norsk) mot den idé at det ikke finnes andre idéer enn den Thatcher-ske *There is no alternative*, og at den gjelder både for energifeltet så vel som for økonomifeltet. Som statsministeren i Luxembourg, Jean Claude Juncker har påpekt: *We all know what to do, but we just do not know how to get reelected after we have done it*. En fortsatt hemningsløs avbrenning av ikke-fornybare ressurser, iscenesatt av en like hemningsløs kapitalisme. En forsert oljeproduksjon, med derav følgende lave priser og lave eksportinntekter, gjør oss like sårbare som folk i Khairos, og den gjør oss altfor næringspolitisk asymmetriske.

Petrokratiet er et *sort hull* i vår egen økonomi, det har en tyngdekraft som suger alt for mye talent og begavelse til seg. Dette gjelder også Khairos protagonist Bo Berg, som (ufrivillig i sitt tilfelle) må gå *offshore* for å omsette sin følsomhet i lønnsomhet.

Khairos tar sjansen på at dette eventyret ender i et mareritt. For det kortsiktige begjæret har erobret Khairos' borgere. Begjæret borer sorte hull også i deres hjerter. Mellommenneskelig ivaretagelse er erobret av instrumentell utnyttning, i Khairos er det karikert ved forholdet mellom Bo Berg og hans forhenværende Nanna, og ved petro-psykologen Alun O. Alls forhold til både Bo og Khairos' gudfar Godpa.

Khairos stiller kanskje også i det stille spørsmålet om verden i det hele tatt *vil eller kan* reddes av sine nåværende eliter, når metaforer som for eksempel honnørordet *bærekraft* tas fra økologifeltet og brukes for alt det er verdt på økonomifeltet. Slik at det nå også er mulig å snakke om *kortsiktige individuelle begjær* som bærekraftige. Verden vil bedras, igjen og igjen. Mitt håp er derfor også at den ennå vil *betas* av en og annen opera om et og annet relevant tema. Som for eksempel Khairos; vårt fiktive sted i tiden. For jeg har tro på opera som sjanger. At opera vil overleve olje er jeg ganske sikker på. Hvis vi overlever da.

ØVERST: JACOB STRAY-PEDERSEN (LILLEBO) / VENSTRE: HÅVARD STENSVOLD (BO BERG) / HØYRE: NILS HARALD SØDAL (GODPA), SVEIN ERIK SAGBRÅTEN (P. THRILLING OG D. DRILLING), KETIL HUGAAS (ATLANTIS), ELISABETH TEIGE (BEA)

BIOGRAFIER

KNUT VAAGE, KOMPONIST

Knut Vaage (f. 1961) er bosatt i Bergen hvor han livnærer seg som komponist. Han er utdannet i klaver og komposisjon ved Griegakademiet i Bergen. Fra Norges musikkhøgskole har han fått lektorkompetanse i komposisjon. Vaages produksjon spenner fra symfoniske verk og opera til solostykker. Musikken hans blir hyppig framført på konserter og festivaler i inn- og utland. Vaage har blitt urframført av Stavanger Symfoniorkester, Bergen Filharmoniske Orkester, Trondheim Symfoniorkester, Kringkastingsorkesteret, Orkester Norden, BIT20 Ensemble, Ensemble Court-circuit og mange andre. For verket *Graffiti* mottok han Edvard-prisen for 2003. Orkester-CD-en *The Gardens of Hokkaido* var nominert til Spellemannsprisen i 2010.

Vaages første opera *Nokon kjem til å komme* med tekst av Jon Fosse ble urframført av Opera Vest under Ultima-festivalen høsten 2000. Familieoperaen *Veslefrikk*, med libretto av Torgeir Rebolledo Pedersen, ble urframført i Ungarn i september 2010 av Den Nye Opera. Forestillingen ble TV-overført til 70 land og vant ARTE sin publikumspris.

TORGEIR REBOLLEDO PEDERSEN, LIBRETTIST

Torgeir Rebolledo Pedersen (f. 1949) er utdannet arkitekt og praktiserte dette faget fram til 1990. Han var medlem av fritheatergruppa «Piratteatret» på 70-tallet og er forhenværende medlem av «Stuntpoetene». Debuterte som lyriker 1983 og har utgitt 14 diktsamlinger, to barnebøker, utvalgte og samlede dikt, litterære kabareter og diverse korverk. I 1995 vant han (sammen med komponist Tor Halmrast) Norsk kassettagiftsfonds pris for beste musikk-dramatiske verk for scene. Med radiooperaen *Alfa & Romeo* (musikk av Tor Halmrast) vant han Prix Italia (1998) og Edvard-prisen i 1999.

Han har også levert libretto til familieoperaen *Veslefrikk* (2010, musikk av Knut Vaage), og barneoperaen *Knerten og Lillebror* (2012, i samarbeid med Norges Musikkhøgskole og Den Norske Opera & Ballett).

Rebolledo Pedersen er en aktiv avisdebattant og en ettertraktet formidler av egen poesi, og har vært invitert til utallige poesifestivaler i inn- og utland. I 1998 mottok han Oktoberprisen for sitt samlede forfatterskap og Den norske lyrikklubbens pris for boka «Blåveisfra». I 2006 ble han kåret til vår første Norgesmester i slam-poesi, og i 2009 mottok han Kardemommestipendiet fra NOPA.

PIERRE-ANDRÉ VALADE, DIRIGENT

Pierre-André Valade ble født i Corrèze, Frankrike i 1959. Han var en av grunnleggerne av Ensemble Court-Circuit, som han var musikksjef for fra starten i 1991 og fram til januar 2008. I 2009 ble han sjefdirigent for Athelas Sinfonietta Copenhagen, og fra mai 2012 med tillegg av rollen som kunstnerisk co-direktør i samme orkester. I mars i år ble han også utnevnt som første gjestedirigent i Ensemble Orchestral Contemporain i Lyon.

Valade er spesielt kjent for og beundret for sine fremføringer av samtidsrepertoar fra det 20. og 21. århundre, og får jevnlig invitasjoner fra festivaler og orkestre i Europa, USA, Canada og Australia. Repertoaret omfatter bl.a. verker av Berlioz, Wagner, Mahler, Ravel, Debussy, Saint-Saëns og Stravinsky og samtidskomponistene Berio, Birtwistle, Boulez, Stockhausen og flere unge dagsaktuelle komponister.

HÅVARD STENSVOLD (BO BERG), TONE KUMMERVOLD (ALUN O. ALL), ELISABETH TEIGE (BEA)

Listen over orkestre han har arbeidet med er lang, og han har gjort mange CD-innspillinger, eksempelvis de prisbelønte innspillingene av Hugues Dufourt og Birtwistles *Theseus Game*.

Han har fått priser som *Diapason d'or*, *Grand Prix de l'Académie Charles Cros* og det franske kulturdepartementets utmerkelse *Chevalier dans l'Ordre des Arts et des Lettres*.

KJERSTI HORN, REGISSØR

Kjersti Horn er utdannet regissør ved Dramatiska Institutet i Stockholm 2003–2006. Etter utdannelsen har hun arbeidet ved et stort antall scener i Norden, og blant hennes produksjoner kan nevnes *Jeg var Fritz Moen* på teater Manu/Riksteatret, *Peer Gynt* ved Rogaland Teater, forestilligen ble også invitert til Festspillene i Bergen i 2012. Videre har hun satt opp *Folkeutrydning eller levern min er meningsløs* på Den Nationale Scene, *Valerie Solanas skal bli president i Amerika* på Nationaltheatret, *Dumb Show* på Dramaten i Stockholm, *Natta synger sine sanger*, *Moskva 7. Oktober* og *Anna Karenina* på Stockholms Stadsteater, *Ett Drømspel* på Malmö Stadsteater og nå samtidsoperaen *Khairros* ved Den Norske Opera og Ballett. Hennes kommende produksjon er *Styrtet engel* av Per Olov Enquist på Nationaltheatret. For året 2010 fikk hun tildelt Statens kunstnerstipend.

ERIKA MAGNUSSON, SCENOGRAF/KOSTYMEDESIGNER

Erika Magnusson (f. 1973) har en allsidig utdanning innenfor scenekunsten: teaterviten-skap og litteratur fra Stockholms Universitet, industridesign fra Universität der Künste i Berlin, og eksamen i fri kunst på Konstfack i Stockholm, der det siste semesteret ble lagt til Karlsruhe, der hun studerte med professor Franz Ackermann. Etter fem års opphold i Berlin med språkstudier og diverse frilans-opdrag, reiste hun til Stockholm for å ta scenografiutdanning på Dramatiska Institutet.

Fra 2006 har hun frilanset som scenograf i Sverige og Norge som scenograf og kostyme-designer, og har arbeidet med regissør Kjersti Horn tidligere, bl.a. i teaterproduksjonene *Jeg er Fritz Moen*, *Knutby* og *Øyelys*. Parallelt arbeider hun med egne kunstprosjekter i forskjellige uttrykk, inklusive digitale medier.

SUTODA, SCENEKUNSTKOLLEKTIV

Sutoda er et kollektiv som består av Susanna Hedin, Tobias Hagström-Ståhl og Daniel Andersson. De arbeider sammen med scenografi, lys- og videodesign. De er alle utdannet innen lysdesign for scenekunst ved Dramatiska Institutet, Stockholm. De har skapt lys-design/scenografi for et stort antall produksjoner ved flere av de viktigste scenene i Sverige og Norge.

I Norge har de arbeidet med blant annet *Villanden* og *deLillos* på Nationaltheatret samt *Knutby* på Hålogaland Teater.

OPERAEN.NO / 21 42 21 21

